

SZÓRVÁNYOK ÉS ZÁRVÁNYOK A BELÉNYESI MEDENCÉBEN

Egy megszállott környezetvédő

■ A magyarremetei hárommargarétás Turul panzió faragott kapuját öt zászló ékesíti. Az Európai Unió csillagos lobogója mellett a román, a magyar, a székely és az olasz zászlót csatogatja a Holdringató gerincéről érkező szélroham. A gazda – kérdésemet megelőzve – szolgál magyarázattal: „Ritkán téved errefelé olasz szállóvendég, a taljánok trikolorját inkább azért tűztem ki, hogy hadd szokják magyar és főleg román falusfeleink ezeket a színeket... Amikor 2008. március 15-én így lobogóztam fel a portámat, jónyám riadtan szaladt át, »édes fiam, hogy tehetnél ilyen – kérdezte könyekkel a szemében –, ebből nagyon nagy bajod lehet!«. Nem lett. Igaz, másnap reggel megjelent a hatóság nevében egy beijedt rendőrgyerek. »Ce ai făcut, măi, Ştruţule?« – förmedt rám. Magyarul is Struccos Filának hívnak, ez a név akkor ragadt rám, amikor elkezdtem strucctenyészettel foglalkozni. Felszólított, hogy azonnal távolítsam el a »bűnjелеket«. Nem illetődtem meg az erélyesnek szánt fellépéstől, ellenkezőleg, még én álltam az erdő felől: emlékeztettem arra, hogy ez magánterület, ahová neki papiros nélkül nincs joga hivatalosan beállítani. Ő azt motyogta, hogy a *şefu* küldte, én meg elmentem a főnökhöz, és kértem, mutassa meg azt a törvényt, amelyik tiltja, hogy zászlókat rakjak ki a panziómra, ahol ráadásul külföldi vendégeket is fogadok. A polgármester sem volt elragadtatva attól, hogy éppen a községháza tőszomszédságában lobogozok, s attól meg végképp kiakadt, hogy ügyes kis ágyásokat sikeríttem a panzióm köré, zöld fűben piros és fehér virágokkal... De nem volt mit tennie, hiszen jó polgár módjára rendben tartom a portám környékét, ráadásul én volnék az egyik legadakozóbb adófizetője. Az emberek pedig, a falu román lakói is, ma már természetesnek veszik, hogy felékesítettem a kapumat.”

Fila István tősgyökeres magyarremetei lakos, annak a magyar szempontból nemcsak szórvány-, hanem zárványtelepülésnek a szülőtte, amelyik egyike a két világégés Belényes környéki mártírfalvainak, ahol negyvenhárom magyar ajkú polgár esett áldozatul az öldöklésnek. – A zászlóaffér, az öt jelkép így, együtt a mának szóló többlet-

üzenetet hordoz. Vendéglátóm siet hozzátenni: ne véljem azt, hogy ő, ha kell, ha nem, lépten-nyomon magyarkodik. Annyira nem, hogy megszállott környezetvédő lévén, egyszer a helyhatósági választásokon a zöld párt színeiben indult. Nem sok sikerrel, pedig ennek a kishazának a környékén, amelyiket az Úristen is jókedvében teremtett, bőven volna mit óvni, védeni. Elveit a családon belül alkalmazza: következetes biogazdaként csak saját előállítású hústerméket, zöldséget, gyümölcsöt fogyasztanak, meg a havasi esztenákról hozott sajtféléket. Szállóvendégeiknek is ezeket az étkeket kínálják, és a párja, Teréz által házilag készített hűsítőket. Csemetéik, Gergő és Réka nem ismerik a kólaféléket, ők valódi „biogyerekek”...

Felpörgő turistaroham

■ Filák még a strucckaland fénykorában kezdtek egy újabb vállalkozásba, a panzió kialakításába. A falu elején vettek egy kis parasztházat, jó nagy kerttel, a szomszéd telkeket is megvásárolták. Mivel a fiatal házaspár akkor még csupán kétszobás, fele részben bebútorozott lakása alkalmatlan volt a hozzájuk látogató rokonok, barátok fogadására, István rendbe hozta a struccfarm telkén szerénykedő épületet, bevezette a villanyt, a vizet, fürdőszobát remekelt hozzá, alkalmassá tette a vendégfogadásra. Egy alkalommal idevetődött egy magyarországi turista, valaki ideirányította, mondván, hogy Struccoséknak van egy lakatlan, de berendezett házuk, hátha befogadják egy éjszakára. Nemcsak hogy befogadták, hanem egy garast se kértek az otthálásért. A jövevény még maradt egy estét, Istvánék ajánlották neki, hogy ezt meg azt nézze meg a környéken. Mondta a vendég, hogy annyira megtetszett neki a vidék, hogy csakis fizetés ellenében jövőre is eljönne a családjával egy hétre... Így indult az egész. „Aztán itt, az én telkemen is megcsináltunk két szobát, kiértük, hogy Turul Panzió, akkor még nem volt semmiféle engedélyem rá, de senki nem kötött belé. A vendégek szájról szájra adták a jó híret, egyre több magyarországi turista jelentkezett, nem győztük elszállásolni őket, rákerültünk az erdélyi turizmus honlapjára, három újabb szobával bővítet-

tük a Turult, egy feljavított-átalakított fészében kemencét, főzésre-sütésre alkalmas tűzhelyet építettem és egy ötven személy fogadására elegendő asztalt melléjük. Évről évre, lépésről-lépésre fejlesztettünk, bővítettünk valamit. A kertünkbe hat faházikót építettünk, majd hogy a nyári főszezon idején is eleget tudjunk tenni a felpörgő turistarohamnak, egy kempinget alakítottunk ki a falu szélén, sátorozóhelyekkel és tíz nyári lakkal.”

Filáék sikeres vállalkozása – az egy Tulipán panzió kivételével – helyben nemigen akad követőre. Nyári szezonban még négy magyar család ad ki vendégszobákat a nagy többségben Magyarországról érkezőknek. Miért, miért nem, román falusfeleik nem úzik ezt a tevékenységet, amely legalább részben biztosíthatná a megélhetésüket. Voltaképpen Magyarremete turisztikai vonzerejét a Bihari-hegység közelsége jelenti, ahová napi csillagtúrákat lehet szervezni, közelebb a híres-neves mézgedi cseppkőbarlanggal. Magában a faluban gazdag néprajzi gyűjtemény kínál látnivalót, minde nekfelett a 13. századi, román stílusban emelt, a 14. században gótikussá alakított istenházával egyetemben. Az Árpád-kori műemlék hajójában legértékesebbek a szentélyt díszítő, a többszöri bevakolás, lemeszelés ellenére meglehetősen élénk színekben megőrződött freskók. Alul a magyar szent királyok sorakoznak, Szent István ősz hajú, nagy szakállú férfiként jelenül meg, jobb kezében jogarral, Szent László fején liliomos korona, testén 14. századi viselet, sodrony inggel, dalmánnyal, Szent Imre herceg fején kalap, jobbában liliomos jogar. Felettük apostolok sorakoznak, az újabban feltárt keretek ablaktól jobbra Krisztus megostorozásának jelenete következik, majd Mihály arkangyal alakja. Az északi falon Szent László legendáriumának maradványai gazdagítják a „képeskönyvet”. A toronyházban a négy evangélistát ábrázoló bizáncias falképek. Amikor feltárták őket, annak híre ment, s felkeltette román művészettörténészek, pópák érdeklődését. „Röptében” megállapították, hogy – az egyébként a templomhajó freskóinál 50–100 évvel később készült képek – úgy mond, kétségbevonhatatlan „bizonyítékai” annak, hogy a magyarremetei templomot eredetileg ortodoxok építették. Valaki azt is tudni vélte, hogy „egy helybeli román kenéz” emeltette azt. A román szakértők józanabbja a magyar kollégákkal egyetértésben úgy vélekedik, hogy amikor újabb festményekkel gazdagították a templom képgalériáját, a munkát egy ide vetődött görög freskofestőre bízták – innen a „bizánci beütés”.

Magyarremete – akár a Fekete-Körös felső folyása mentén még két, jórészt magya-

rok által lakott település: Köröstárkány és Kisnyégerfalva, illetve távolabb, a történetileg-néprajzilag a Belényesi-medencéhez kötődő Gyanta – mártírfalukként a turizmus egy sajátos formájának, a zárandoklatnak is színtere lehet(ne). Azért fogalmazok feltételes módban, mert amíg az első világháború végén Tárkány 91, Nyégerfalva 17, illetve a második világégés után Gyanta 45 meggyilkolt áldozatának köztéren állítottak méltó emlékművet, Remetén csupán a temetőben rejtőző obeliszk hirdeti az 1944 szeptemberében bekövetkezett tragédiát, a templom oldalára feltett márványtábla feliratából nem derül ki, hogyan, miért vált a falu 43 lakója a gyűlölet áldozatává. Ami pedig Köröstárkányt illeti, ott egyéb gond van: maga az emlékmű, illetve az áldozatokra való megemlékezés aktusának időpontja másfél évtizede osztja meg a helybeli magyarságot. Bár a monumentum felállítása érdekében mindenki összefogott, már felavatása idején helyi politikai vihart kavart, hogy felállítása kinek, kiknek az érdeme: az erősen jobbra húzó Pro Tarkhan Egyesületé, avagy a helybeli RMDSZ-nek és egyházközségnek tulajdonítható. Az előbbi társaság minden év nagypéntekére tűzte ki az emlékezés alkalmát, az utóbbiak pedig a tragédia napjára, április 19-ére. 2014-ben nagypéntek április 18-ra esik, így állhatott elő az az abszurd helyzet, hogy a Jobbikkal is szimpatizáló tábor egy nappal a másik előtt koszorúzott. A tárkányi – és nem csak helyi – politikai széthúzás felülírja a kegyeletet...

Apadó román tenger, zsuorodó magyar szigetekkel

■ A Királyerdő, a Bihari-havasok és a Béli-hegység által határolt Fekete-Körös völgye földrajzilag két jól elkülöníthető részre oszlik. A Felsővölgy vagy Belényesi-medence, tág katlan, amely a belényesújlaki szorosnál, a Pontoskőnél ér véget. Magyarok által is lakott települései: Belényes, Belényessonkolyos, Belényesújlak, Kisnyégerfalva Körösjánosfalva, Köröstárkány, Magyarremete, Várasfenes. A kistáj magyar őslakossága székely eredetűnek véli magát. E falvak mind Árpád-kori települések, amelyek jobbára a 11–12. században keletkeztek. A korai megülés legkézzelfoghatóbb bizonyítéka éppen a magyarremetei templom.

Az Alsóvölgy, Sólyomtól kezdve Tenkéig egyre jobban szélesedik, majd fokozatosan átmegy az alföldbe. Magyarlakta települései: Gyanta, Tenke, Belfényér, Kisháza.

A Fekete-Körös menti szórványmagyarság az erdélyi/partiumi magyarok egyik legérdekesebb, legszínesebb csoportját képezi.

Györffy István néprajzkutató 1911-ben másfél hónapot töltött a Belényesi-medence falvaiban. A tudós egy azon frissiben írt tanulmányában így hívta fel a közvélemény figyelmét az általa „felfedezett” etnikai szigetre: „Van Bihar vármegyének egyik féltreeső zugában, Belényestől nyugatra egy érdekes magyarlakta vidék, mely úgy nyelvben, mint néprajzi sajátosságokban nagyon sok ősi elemet őriz, éppen ezen elzártsága miatt.” Györffyvel szinte egy időben kezdte Bartók Béla a Belényes környéki román és magyar népzene kutatását. Köröstárkányban Bunta Ferenc énekelt neki, akinek Barka volt a csúfneve. A nótafa idős korában így idézte fel a Bartókkal való találkozást: „Jött egy hangász, a kocsmában énekelnem kellett neki. Siratóéneket akart hallani. Nehezen ment, nem volt hozzá hangulatom. Miért sírjak, ha nincs most bánatom, kérdeztem. Volt elég siratnivaló Tárkányban, olyankor kellett volna idejöjjön a hangász úrnak.” Bartók gyűjtőmunkáját negyven esztendő múlva Jagamas János folytatta.

Az általános népességsökkenés közben a szóránymagyarok számbelileg és az arányokat tekintve is „élen jár” a lélekszámapiadásban. Ennek a megállíthatatlannak tűnő folyamatnak az érzékeltetése végett kiírtam a Trianon előtti, 1910-es, illetve a két legutóbbi, a 2002-es és a 2011-es romániai népszámlálás vonatkozó adatait. A legnagyobb mértékű fogyatkozás a térség központjában, Belényesben következett be. Míg 1910-ben 2114-en, 2002-ben 930-an, legutóbb, 2011-ben 710-en vallották magukat magyaroknak. Ugyanezek az adatok Belényesújlak vonatkozásában: 924/450/353, a három magyar többségű községközpont közül Köröstárkány esetében: 1453/1160/1074, Magyarremetén: 882/520/456 lélek. Várasfenes, a hozzá tartozó, felerészben magyar aprófalvakkal – Belényessonkolyossal és Körösjánosfalvával együtt 1910-ben 2016, 2002-ben 1358, 2011-ben 1202 magyart számlált. Kisnyégerfalva – Dragánfalva részeként – a maga 252/220/228 magyarjával az egyetlen viszonylag stabil kistelepülés. A Belényesi-medencén kívül eső, de néprajzilag is, történelmileg is hozzá kötődő mártírfalu, Gyanta pedig, ha az utóbbi évtizedekben nem vált volna váradiak közkedvelt vakációs, hétfégi telepévé, akár ki is halhatott volna, hiszen a múlt század eleji 1546 lelket számláló közösség 2002-ben már az egyötödére, 302 főre, kilenc év múltán pedig 213-ra apadt. Hogy a „tenger” és a „szigetek” arányait érzékeltessem: a Monarchia utolsó összeírásakor a Belényesi-medence 9450 magyarja a 62 023 fős lakosság 15,2 százalékát jelentette; 2011-ben – az egy évszázad alatt bekö-

vetkezett veszteség miatt – a 4432 magyar a 84102 léleknyi tengernek immár 5,8 százaléknyi szigetét képezte.

Ezeknek az elszomorító adatoknak a birtokában fordultam Kéry Hajnal főtanfelnagy helyetteshez az anyanyelvű oktatás feltérképezése végett. Az anyai ágon tárkányi gyökerű pedagógus által felvázolt kép az általam vártnál is lehangolóbb. Belényes-sokolyoson, Körösjánosfalván már emberemlékezet óta nincs iskola, Kisnyégerfalván négy összevont osztály működik, egy tanító nénivel, Magyarremetén (ahol hajdan nyolcosztályos volt a magyar tagozat) hasonló a helyzet, a négy elemi, az előkészítővel együtt nem haladja meg a tizenvalahány gyermeket. Belényesújlak két tanítónővel, tehát két-két összevont osztállyal „dicsekedhet”, ennél több tanulót Belényes városában sem lehet beíratni. Ott még a kétszer két osztály sem garantált, volt olyan tanév, amikor egyáltalán nem indult be az első osztály. A belényesi gyermekek „természetesen” a román felső tagozaton tanulnak tovább, hiszen a szülőknél ez az ágban sincs, hogy más településen magyarul taníttassák a gyermekeiket, azt az áldozatot végképp nem engedik meg maguknak, hogy Nagyváradra vagy Nagyszalontára küldjék őket, pedig a szalontaiak ingyen bentlakást, kosztotkvártélyt kínáltak nekik. Ami nem volna luxus: az ötödiktől a nyolcadikig bezárólag magyarórát lehetne tartani, de arra nincs szülői igény, s mivel ezt a többletvekenységet is csak összevontan lehetne folytatni, az gyakorlatilag lehetetlen, hiszen minden osztályban más-más időpontban érnek véget a kötelező tanórák. Két magyar többségű községközpont közül Köröstárkányban minden osztály „megvan”, az előkészítőtől a nyolcadikig, három óvodás korcsoporttal együtt. A létszám évfolyamonként itt sem éri el a húsz-húsz tanulót. Várasfenes rosszabbul áll, ugyan ott is nyolc osztály működik, viszont veszedelmesen közel a tizenkét tanuló minimumhoz. Ott már többször előfordult az összevont gimnáziumi osztályok indítása. Kéry Hajnal szerint egy Belényesben kialakítandó szórányiskola-központ volna az egyetlen megoldás. A környező magyarlakta települések annyira közel fekszenek a városhoz, hogy a távolság nem jelentene akadályt. Csupán politikai akarat, közigeny és... pénz kellene hozzá. Mind a három tényező annyira hiányzik, hogy az ötletből még javaslat sem született.

A helyszínen forgolódtomban találok a helytörténészként is jeleskedő Miklós János képzőművésszel. Az ő nemzedéke, az 1948-as születésű generáció volt az utolsó, amelyik még anyanyelvén tanulhatott

Belényesben az első osztálytól a hetedikig. A közéleti szerepvállalástól sem idegenkedő művésztanár véleménye megegyezik Várasfenes református lelképásztora, Szabó László véleményével: szerintük a szörványiskola-központ már a kilencvenes évek elején létre kellett volna hozni. „Nagyon-nagyon elkétségünk – mondja a lelkész. – Térségünkben az erős és vonzó oktatási központ hiánya nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy fokozódott a magyarság lemorzsolódása. Egyre többen járatták – ötödik, akár már az első osztálytól is – gyermekeiket román iskolába. Akiknek román a baráti körük, olykor már egymással is románul beszélnek. Ezek után nem meglepő, hogy éppen itt, Fenesen is egyre gyakoribb a vegyes házasság.”

Hogy méltóképpen divatozzék

■ Várasfenes településszerkezetileg sajátos képződmény. Lényegében két hosszú, több kilométeres utca fut párhuzamosan a Fenesi-patak két oldalán. Néhány híd biztosítja az átjárást a két parton kialakult ház-sorok között. A baloldali rész közepe felé ízléses épület, a Boros panzió várja a Belényesi medencébe látogató turistákat. Boros Péter és Anikó 2005 óta fogad vendégeket az eredetileg gyermekeik számára felújított, majd manzárdal bővített öreg ház két szintjén kialakított hét kétágyas szobában. „Nem csak renováltuk, hanem át is alakítottuk a több mint százévesztendős épületet – magyarázzák. – Igyekeztünk eleink népi építkezéseinek jellegzetességeit megőrizni. Érintetlenül hagytuk a helyi motívumokkal ékesített belső tér mennyezetét tartó teljes gerendázatot, a régi berendezések, tárgyak felújításával, a szobák belső terének gazdag faanyagával is arra törekedtünk, hogy fokozzuk a rusztikus hangulatot. Mire elkészült ez az első épület, vendégcsalogató kínálatunkat meghirdettük az újságokban, feltettük az internetre, jelen voltunk a hazai és magyarországi idegenforgalmi vásárokon is, fotográfiaikkal ellátott szórólapokon népszerűsítettük a huszonnyolc vendég kényelmét, kívánság szerint teljes ellátását szolgáló panziókat, a környék gazdag programlehetőségeit. Naivan azt hittük, ekkora hírverés elegendő ahhoz, hogy elárasszanak bennünket a turisták. Nem így történt, de az elmúlt évek tapasztalataiból megtanultuk, hogy a legjobb reklám az elégedett vendég. Mert miután megjelentek az első fecskék Magyarországról, hálóvendégeink adták tovább rokonaik, ismerőseik, barátaik körében a jó hírünket. Hamarosan kialakultak a vissza-visszatérő családok is, akik újabb és újabb csoportokat vonzottak magukkal. Voltaképpen ennek a szájról szájra járó hírve-

résnek köszönhetően ma már minden év-szakban fogadunk, főleg Magyarországról érkezőket. A közeli Békéscsabáról vagy Debrecenből akár egy-egy hétvégi tartózkodásra is átruccannak hozzánk. De távolabbról, a Dunántúlról is érkeznek. Felkerekedik egy-egy csoport, négy-öt gépkocsival, s akár teljes hétre kibérelik az egész panziót. Lehetőséget biztosítunk arra, hogy kedvük szerint süssenek-főzzenek, de ha igénylik, mi magunk készítünk számukra helyi ízekkel hagyományos étkeket. Gyakran megszállnak nálunk kerékpáros, motorbiciklis, terepjárós csoportok. Olyanok is, akik quadokat raknak az utánfutókra, és mivel az itteni törvények nem tiltják, azokon a járgányokon futkorásznak a környéken. Az is hagyománnyá vált, hogy a gyalogos túrákat kedvelők a köröstárkányi lelkész vezetésével felkapaszkodnak a Fekete-Körös forrásvidékéig, majd visszatérve kenukba ülve leveleznek a folyó torkolatáig. Bevett gyakorlattá vált, hogy – főleg távolabbról útnak induló – Csík-somlyóra igyekvő zárandokok számára Várasfenes jelenti az első stációt. Szervezett csoportokkal érkeznek, s úgy osztják be az idejüket, hogy legalább két-három napot múlassanak a mi vidékünkön is. Tehetik, hiszen az általunk javasolt csillagtúrák révén meglátogathatják a Pádís környéki karsztvidék csodáit. Biharfüredet, de még helyben, a Bélavár, a Fenesi-patak felső völgye is megér egynapi gyalogtúrát.”

Hogy Borosék megtalálják a számításukat, mi sem bizonyítja jobban, hogy a porta hátsó traktusában már félig készen áll egy második, eleve panzióknak szánt, ugyancsak hétszobás épület. Ha az elkészül, a kapacitásuk megkétszereződve, negyvennyolc vendég befogadására lesz alkalmas. Különben az sem hozza zavarba őket, ha két-három autóbusznyi turista érkezését jelzik. Más panzió ugyan nem működik a faluban, de megannyi fenesi familiát mozgósítva, a családai házak tisztaszobáiban akár nyolcvan személyt is képesek elkvártélyozni. Borosék nem itt laknak, de valódi parasztportájuk is „idegenforgalmi objektum”: afféle tangazdaságként jelent élményt városi gyermekek számára, simogathatják, etethetik, akár meg is fejthetik a jóságokat.

Néhány házzal odébb elkerülhetetlen látnivalókat kínál a falu szülötte, Vura Ferenc nagyváradi vállalkozó által létrehozott Tájház. Az edesanyja, Vura Ferencné, született Egyed Julianna a kapuban vár ránk. Betessékel bennünket, és korát meghazudtoló fürgeséggel magyaráz, vezet végig a rendkívül gazdag gyűjteményen: „Ez egy jellegzetes fenesi parasztház, 1846-ban épült. Az egyik legmódosabb gazdáé, a Benedek (Ku-

ruc) Péteré volt, a dedunokájától vásároltuk meg 2009-ben az elhanyagolt portát. Szerencsére maga a ház nem volt annyira leromolva, ami a legfontosabb, megmaradt eredeti állapotában.” Négyoszlopos tágas tornác szegélyezi a háromszatú épületet. A gyűjtemény legnagyobb része családi örökség. A pitvar legotthonosabb ékessége a felújított, hófehérre meszelt búbos kemence, a helyiség telistele van a hagyományos konyhai eszközökkel, edényekkel. Az utca felőli tisztaszoba felvetett ágygal, eredeti bútorokkal, ruhászekrénnel, fiókos szekrénnel, tükörrel, szövőszékkel, rokkával, egyéb hasznos holmival van berendezve. Szemközt a kamrának nevezett lakószoba, a fenesi, tárkányi, kisnyégerfalvi valamint belényessonkolyosi pompás női és férfi viselet minden korosztályra jellemző darabjaival. Az egykori éléskamrában néhány szép román viseletnek is jutott hely. Az már a történelmi együttélés pikantériájának számít, amit Juliska néni magyaráz a helyiségről: „Eredetileg nem a tornácról, hanem a lakószobából nyílt az ajtaja, mert a hegyoldalban lakó románok – mi csak betyároknak neveztek őket – erősen szerették megdézsmálni a szalonnánkat, kolbászunkat. A disznóólak is azért kerültek a zárt udvar elejére, mert ha nem ügyeltünk, a disznainkat is elhajtották. Mindig tartotunk néhány nagy kutyát is a hivatlan vendégek elriasztására.”

Kísérőnk elmondása szerint az utóbbi évtizedekben több olyan kár is érte a falut, ami ha nem következett volna be, ma a turisztikai vonzerőt gyarapítaná Várasfenesen. Az egykori polgármester elbontatta a hetvenes években még működő három vízimalmot – házat épített belőlük... A rendszerváltás után számolták fel, hordták szét az erdőkitermelés kisvasútját, amely mellékágaival több mint harminc kilométer hosszan hálózta be a vidé-

ket, mindenhová eljutott, ahová „érdeemes” kirándulni.

Hogy mégis vannak, akik felvállalják a falu, a környék értékeit, azt az ugyancsak Vura Ferenc alapította Györffy István Népművészeti Otthon bizonyítja. A tájház portájának hátsó traktusában 2012-ben emelt többfunkciós épület nagyterme otthona a jelenleg vándorúton lévő, Györffy által 1911-ben készített, a népeletet bemutató többszáz fotográfiából válogatott gyűjteménynek. A terem kulturális rendezvények színtere, karca-gi pedagógusok tartanak benne vasárnapi iskolát a környék falvaiból toborzott harminc-negyven gyereknek. Szentesről érkező szakemberek hasznos ismereteket adnak át a falubeli főliázó, bolgárkertészkedő családoknak. Az Otthon vendégszobái ingyenes szállást kínálnak az ide vetődő oktatóknak, kutatóknak, újságíróknak. A Györffy-fotók vándorlása Budapesten kezdődött el, a Polgárok Házában és a Néprajzi Múzeumban állították ki, a vidék népviseletével együtt, ahol a Belényesi medence magyarok lakta falvainak egyéb értékeit is bemutatták. Szakács Zoltán köröstárkányi lelkipásztor *Nemzetségek, ragadványnevek és népművészeti mintakincsek Tárkányban* címmel megtartott előadását követően a Tárkányi Serkentők férfikara Bartók Béla és Jagamas János által náluk gyűjtött népdalokból kínált izelítőt.

Remélhetőleg ez a sikeres székesfővárosi bemutatkozás tovább élénkíti az anyaországi, a Kárpát-medencei magyarok érdeklődését a Partium alig ismert szigetei iránt. Hogy a Székelyföld, Kalotaszeg, Mezőség mellett fedeztessék fel, válják közkinccsé a Részeknek ez a bihari zárványa, hogy a Fekete-Körös völgyének szórványvilága is méltóképpen divatozzék...

Szilágyi Aladár

MAGYAR HÁZAK ROMÁNIÁBAN

■ Az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE) és a Romániai Magyar Népfőiskolai Társaság (RMNT) 2009-ben indította el azt a programot, melynek célja a romániai Magyar Házak hálózatának a kialakítása, kapcsolati rendszerük kiépítése. Előtte azonban tisztáznunk kellett, hogy értékrendszerünkben Magyar Háznak tekintjük azt az épületet, amely egy civil szervezetnek vagy valamelyik történelmi magyar egyháznak a tulajdonában van, s amelyben – a szakrális gyülekezeti közösségeknél szélesebb köröket is elérő műve-

lődési rendszerben – kultúrát közvetítő tevékenység folyik magyar nyelven. A fogalom tehát egyértelműen jelzi az intézmény magyar jellegét egy magyar szempontból etnikailag alulreprezentált közegben. Ilyen jellegű építmények pedig Romániában ott jöttek létre, ahol magyar közösségünk kisebbségben vagy szórványban él. Az előbbi feltételeket kielégítő intézmény Magyar Háznak tekinthető még akkor is, ha ezt megnevezésében nem tünteti fel, vagy az épület a működése során nem került be ilyen elnevezéssel a közösségi tudatba.